

Борисова В. А.

д.е.н., професор кафедри фінансів

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Важливою характеристикою підприємницьких структур є не тільки здатність диверсифікувати внутрішнє середовище, але й контролювати зміни у середовищі зовнішньому, що характерно для новаторських організацій. Це дозволяє приймати якісно нові управлінські рішення за будь-яких змін у зовнішньому середовищі, що можуть мати вплив на досягнення поставлених цілей. Управлінські рішення приймаються щодо структури, стратегії, стилю, складу підсистем підприємницької структури.

З моменту прийняття і розповсюдження нововведень вони набувають нової якості – становляться інновацією. Процес нововведення на ринку прийнято називати процесом комерціалізації; лаг між появою нововведення і втіленням його в інновацію називається інноваційним лагом. В повсякденній практиці ототожнюються поняття новини, новації, нововведення, інновації. Будь-який винахід – нові види продукції або методи роботи тільки тоді отримують суспільне визнання, коли вони будуть прийняті до розповсюдження (комерціалізації), і вже в новій якості постають як інновації [1, с. 65; 2, с. 16].

Перехід від одного рівня якості до іншого потребує витрат ресурсів (енергії, часу, фінансів тощо). Процес переводу новацій у нововведення потребує витрат різних ресурсів, основними з яких є інвестиції і час. В умовах ринку як системи економічних відносин купівлі-продажу товарів, в межах якої формуються попит, пропозиція і ціна, основними компонентами інноваційної діяльності виступають новини, нововведення, інвестиції. Новини формують ринок новацій, інвестиції – ринок капіталу, нововведення – ринок чистої конкуренції інновацій. Ці три основні компоненти утворюють сферу інноваційної діяльності [3, с. 258-259].

У виробничо-економічних системах розвиток, як правило, реалізується через інноваційні процеси, результатом яких є одержання прибутку. Інновації охоплюють весь цикл діяльності підприємницьких структур, пов'язаний з процесами досліджень, розробки та маркетингом.

Чисельність форм інновацій не дозволяє сформулювати єдиний підхід до складу і змісту життєвого циклу інновацій, а визначити головні етапи інноваційного процесу можливо при розгляді його основних складових. Основним товаром на ринку новацій є продукти інтелектуальної діяльності, на які розповсюджуються авторські й аналогічні права, оформлені відповідно з діючими міжнародними, регіональними, корпоративними, іншими законодавчими і нормативними актами. У світовій практиці прийнято розрізняти науково-дослідну, науково-технічну діяльність, а також експериментальні (дослідно-конструкторські) розробки. Науково-дослідна діяльність спрямована на одержання, розповсюдження, застосування нових знань. До неї відносять:

- *фундаментальні наукові дослідження* – експериментальна і теоретична діяльність, що орієнтована на отримання нових знань про основні закономірності розвитку природи і суспільства;

- *прикладні наукові дослідження* – наукова діяльність, спрямована на досягнення практичних результатів і вирішення конкретних завдань.

Науково-технічна діяльність має на меті розповсюдження і застосування нових знань в сфері вирішення технологічних інженерних, економічних, соціальних і гуманітарних проблем, забезпечення функціонування науки і виробництва як єдиної системи.

Під експериментальними розробками ми розуміємо систематичну роботу, яка ґрунтується на знаннях, отриманих в результаті наукових досліджень або на основі практичного досвіду і спрямована на забезпечення життя і здоров'я людини, отримання нових матеріалів, продуктів і приладів, застосування нових технологій та їх подальше удосконалення.

Ринок нововведень формують наукові організації, вузи, наукові колективи, об'єднання наукових працівників, науково-дослідні підрозділи комерційних

організацій, самостійні лабораторії і відділи, новатори. Прийнято розрізняти інновації, які ініціюються потребами споживачів, та інновації, які ініціюються науково-технічними результатами, отриманими при проведенні науково-дослідних конструкторських робіт (НДКР) [4, с. 47-48].

При всій різноманітності форм участі підприємства на ринку новин, визначальною умовою є обсяг інвестицій як в сферу наукової і науково-технічної діяльності, так і в процес перетворення новин у нововведення.

Розглядаючи ринок капіталу (інвестицій), можна відзначити, що в інноваційній сфері визначальну роль відіграють довго- і середньострокові інвестиції, бо інноваційний процес триває в середньому більше п'яти років. Зараз основним джерелом інвестицій є власні та позикові кошти, отримані через ринок цінних паперів. Ринок цінних паперів в Україні ще тільки формується, однак вже зараз можна говорити про наявність конкурентної боротьби в цьому секторі економіки. Розглянувши ринок новин, ринок чистої конкуренції і ринок капіталу (інвестицій) як основні складові інноваційної сфери, сформулюємо сутність поняття «інноваційна сфера», визначимо галузі інноваційної діяльності як форми суспільного поділу праці і охарактеризуємо основні етапи інноваційного процесу.

Під інноваційною сферою розуміють систему взаємодії інноваторів, інвесторів, виробників конкурентоспроможної продукції (послуг) та елементів інфраструктури. Інноваційний процес є більш широким поняттям і може розглядатися з різним ступенем деталізації. Якщо він передбачає фінансування розробки і розповсюдження нового виду продукту, то є інвестиційним проектом; взаємозв'язки елементів інвестиційного процесу зображено на рис. 1. В загальному вигляді інноваційний процес складається з отримання винаходів та їх комерціалізації, нових технологій, видів продукції і послуг, рішень виробничого, фінансового, адміністративного чи іншого характеру, інших результатів інтелектуальної діяльності.

На першому етапі інноваційного процесу використовуються фундаментальні дослідження, що проводяться в академічних інститутах, вищих

навчальних закладах і галузевих спеціалізованих інститутах, науково-дослідних лабораторіях.

Рис. 1. Блок-схема взаємозв'язків елементів інвестиційного процесу

На другому етапі проводяться дослідження прикладного характеру, що здійснюються у всіх наукових закладах і фінансуються як за рахунок бюджету, так і за рахунок замовників. Оскільки результат прикладних досліджень далеко не завжди можна передбачити (він пов'язаний з невизначеністю), то на цьому етапі з'являється імовірність одержання негативного результату та ризик втрати вкладених коштів. Саме тому інвестиції в інновації носять ризикований характер і називаються ризикоінвестиціями.

На третьому етапі здійснюються дослідно-конструкторські експериментальні розробки, що проводяться як в спеціалізованих лабораторіях,

конструкторських бюро, так і в науково-виробничих підрозділах великих промислових підприємств. Джерела фінансування ті ж самі, що і на другому етапі, включаючи і власні кошти підприємницької структури.

На четвертому етапі здійснюється процес комерціалізації (запуск у виробництво, вихід на ринок, подальші етапи життєвого циклу продукту). На межі третього етапу і виходу на ринок, як правило, необхідні значні інвестиції у виробництво для створення (розширення) виробничих потужностей, підготовки персоналу, рекламної діяльності тощо. На цьому етапі інноваційного процесу реакція ринку на нововведення ще не визначена, а ризики відторгнення досить вірогідні. Тому інвестиції продовжують носити ризиковий характер.

Отже, для збільшення обсягів виробництва, розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності і забезпечення умов для мінімізації інвестиційного ризику, на даному етапі інвестиційного процесу здійснюється емісія цінних паперів. Вона дозволяє залучити додаткові інвестиції, забезпечити їх прибуткове використання за умови підтримки конкурентоспроможності продукції підприємницьких структур.

Список використаних джерел

1. Назаренко С.А. Трансформація завдань стратегічного, інноваційного та фінансового менеджменту у контексті організації системи управління економічною безпекою / С.А. Назаренко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», №11(39), 2018. – С. 62–66.
2. Park S. The effect of investor sentiment on the means of earnings management / S. Park. // Investment Management and Financial Innovations, Volume 15, Issue 1, 2018. – Pp. 10–17.
3. Управління інноваційною складовою економічної безпеки: монографія: у 4-х т. / за ред. д.е.н., проф. Прокопенко О.В. (гол. ред.), к.е.н., доц. Школа В.Ю., к.е.н. Щербаченко В.О. – Суми: Триторія, 2017. – Т. III: Управління інноваційним базисом фінансової та інвестиційної складової економічної безпеки. – 288 с.
4. Bozhkova V.V., Goreta L.V., Kiseleva L. Research of methods of strategic analysis of industrial enterprises / V.V. Bozhkova, L.V. Goreta, L. Kiseleva // In book: Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds / S.M. Illiashenko, W. Strielkowski (eds.). – 1st edition. – Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement, 2018. – Pp. 44–51.